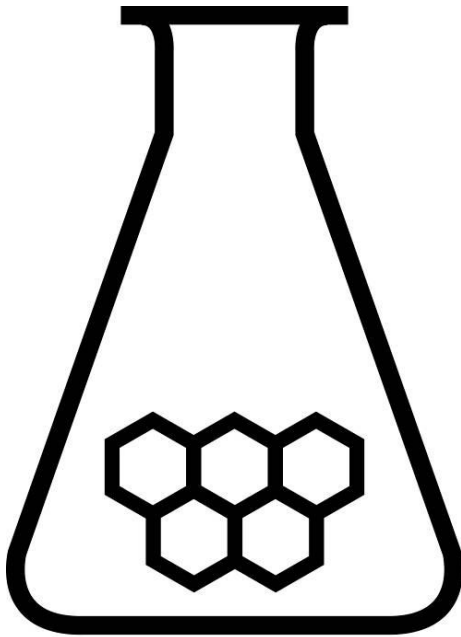

NATIONALE SCHEIKUNDEOLYMPIADE

CORRECTIEMODEL VOORRONDE 1

af te nemen in de periode van
29 januari tot en met 5 februari 2014

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

SCHEIKUNDE OLYMPIADE

- Deze voorronde bestaat uit 20 meerkeuzevragen verdeeld over 8 onderwerpen en 2 open opgaven met in totaal 11 deelvragen.
- De maximumscore voor dit werk bedraagt 74 punten (geen bonuspunten).
- Benodigde hulpmiddelen: rekenapparaat en BINAS 5^e druk
- Bij elke vraag is het aantal punten vermeld dat een juist antwoord op die vraag oplevert.
- Bij de correctie van het werk moet bijgaand antwoordmodel worden gebruikt. Daarnaast gelden de algemene regels, zoals die bij de correctievoorschriften voor het CE worden verstrekt.

Opgave 1 Meerkeuzevragen**(totaal 40 punten)**

per juist antwoord: 2 punten

Structuren en formules

1	D	Calcium heeft elektrovalentie 2+, waterstof heeft elektrovalentie 1-, dus CaH ₂ . Seleen heeft covalentie 2, waterstof heeft covalentie 1, dus H ₂ Se.
2	C	Au ₂ O is goud(I)oxide en Sn ₃ (PO ₄) ₄ is tin(IV)fosfaat.
3	C	Fe heeft atoomnummer 26, dus Fe ²⁺ heeft 26 - 2 = 24 elektronen, Cr ³⁺ heeft 21 elektronen, Cl ⁻ , S ²⁻ en Sc ³⁺ hebben alle 18 elektronen.

Analyse

4	D	MgO lost niet goed op in water. Met zwavelzuur wordt magnesiumsulfaat gevormd, dat wel goed oplosbaar is.
5	B	Zinksulfaat is goed oplosbaar en zinkcarbonaat is slecht oplosbaar, dus methode I geeft uitsluitel. Oplossingen van natriumsulfaat en natriumcarbonaat hebben beide pH > 4,4 en hebben dus beide een rode kleur met methylooranje. Dus methode II geeft geen uitsluitel.

Redox en elektrolyse

6	C	De vergelijking van de halfreactie is: $N_2 + 4 H_2O \rightarrow 2 NO_2^- + 8 H^+ + 6 e^-$.
7	C	Bij de negatieve elektrode reageert de sterkste oxidator, dat is hier H ₂ O. Bij de positieve elektrode reageert in dit geval Cl ⁻ als de sterkste reductor (en niet H ₂ O).

pH / Zuur-base

8	C	Stel dat in evenwicht [H ₃ O ⁺] = x, dan is ook [HCOO ⁻] = x en [HCOOH] = 1,5 · 10 ⁻³ - x. Dit invullen in K _z levert $\frac{x^2}{1,5 \cdot 10^{-3} - x} = 1,8 \cdot 10^{-4}$; hieruit volgt x = 4,4 · 10 ⁻⁴ en pH = 3,36.
9	D	De volgende reactie treedt op: $H_3O^+ + NH_3 \rightarrow NH_4^+ + H_2O$ 25,0 × 0,0120 mmol H ₃ O ⁺ reageert met 25,0 × 0,0120 mmol NH ₃ onder vorming van 25,0 × 0,0120 = 3,00 mmol NH ₄ ⁺ . Er blijft 25,0 × 0,0150 - 3,00 = 0,75 mmol NH ₃ over. Er ontstaat dus een bufferoplossing met $[H_3O^+] = K_z \times \frac{\text{aantal mmol } NH_4^+}{\text{aantal mmol } NH_3} = 5,6 \cdot 10^{-10} \times \frac{3,00}{0,75} = 2,24 \cdot 10^{-9}$. Dus pH = -log 2,24 · 10 ⁻⁹ = 8,65.

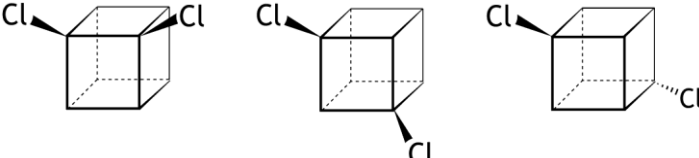
Reacties

10	A	De reactievergelijking is: $I_2 + 5 Cl_2 + 18 H_2O \rightarrow 2 H_3O^+ + 2 IO_3^- + 10 H_3O^+ + 10 Cl^-$.
11	D	Er staat één stof voor de pijl, dus ontledingsreactie. Het is ook een redoxreactie; de vergelijkingen van de halfreacties zijn: $H_2O_2 + 2 e^- \rightarrow 2 OH^-$ en $H_2O_2 \rightarrow O_2 + 2 H^+ + 2 e^-$, met als volgreactie $2 H^+ + 2 OH^- \rightarrow 2 H_2O$. Of: het oxidatiegetal van O verandert van -1 in H ₂ O ₂ naar -2 in H ₂ O en 0 in O ₂ .

Reactiesnelheid en evenwicht

12	A	De reactievergelijking is: $4 \text{NH}_3 + 5 \text{O}_2 \rightarrow 4 \text{NO} + 6 \text{H}_2\text{O}$. De $[\text{O}_2]$ neemt dus af met $\frac{5}{4} \times 1,10 = 1,38 \text{ molL}^{-1} \text{ min}^{-1}$.
13	B	Uit de proeven 1 en 2 volgt dat s recht evenredig is met $[\text{ICl}]$ en uit de proeven 1 en 3 volgt dat s recht evenredig met $[\text{H}_2]$. Dus $s = k [\text{ICl}] [\text{H}_2]$.
14	G	Voor de evenwichtsconstante geldt $K = \frac{[\text{CH}_3\text{COOC}_2\text{H}_5][\text{H}_2\text{O}]}{[\text{CH}_3\text{COOH}][\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}]} = \frac{n_{\text{CH}_3\text{COOC}_2\text{H}_5} \times n_{\text{H}_2\text{O}}}{n_{\text{CH}_3\text{COOH}} \times n_{\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}}}$. $n_{\text{CH}_3\text{COOC}_2\text{H}_5} = n_{\text{H}_2\text{O}} = 0,414 \text{ mol}$ $n_{\text{CH}_3\text{COOH}} = 1,000 - 0,414 = 0,586 \text{ mol}$ $n_{\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}} = 0,500 - 0,414 = 0,086 \text{ mol}$ Dus $K = \frac{0,414 \times 0,414}{0,586 \times 0,086} = 3,4$.

Koolstofchemie

15	C	
16	F	$\begin{array}{ccc} \begin{array}{c} \text{H}_2\text{C} - \text{CH}_2 \\ \quad \\ \text{H}_2\text{C} - \text{CH}_2 \\ \\ \text{CH}_2 \end{array} & \begin{array}{c} \text{H}_2\text{C} - \text{CH} - \text{CH}_3 \\ \quad \\ \text{H}_2\text{C} - \text{CH}_2 \end{array} & \begin{array}{c} \text{H}_2\text{C} - \text{CH} - \text{CH}_2 - \text{CH}_3 \\ \\ \text{CH}_2 \end{array} \\ \\ \begin{array}{c} \text{CH}_3 \\ \\ \text{H}_2\text{C} - \text{C} - \text{CH}_3 \\ \\ \text{CH}_2 \end{array} & \begin{array}{c} \text{H}_3\text{C} - \text{CH}_2 - \text{CH}_3 \\ \quad \\ \text{HC} - \text{CH} \end{array} & \begin{array}{c} \text{CH}_2 - \text{CH}_3 \\ \\ \text{HC} - \text{CH} \\ \\ \text{H}_3\text{C} \end{array} & \begin{array}{c} \text{H}_3\text{C} - \text{CH}_2 - \text{CH}_3 \\ \quad \\ \text{HC} - \text{CH} \\ \\ \text{CH}_3 \end{array} \end{array}$
17	A	De dubbele binding in het cyclohexeenmolecuul springt open.
18	A	De structuurformule van butaanzuur is $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{CH}_2 - \overset{\text{O}}{\parallel} \text{C} - \text{OH}$.

Biochemie

19	B	De reactievergelijking is $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH} + \text{O}_2 \rightarrow \text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}^+ + \text{H}_2\text{O}$.
20	C	ATG op de template streng wordt UAC op het mRNA en dat codeert voor Tyr. ATC op de template streng wordt UAG op het mRNA en dat is een stopcodon.

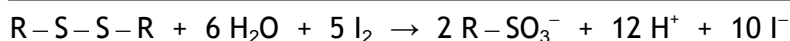
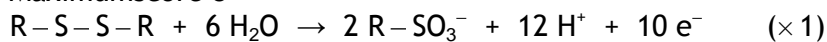
Open opgaven

(totaal 34 punten)

Opgave 2 Thiolen

19 punten

□1 Maximumscore 5

- in de vergelijking van de halfreactie van het disulfide R-S-S-R en H_2O voor de pijl en R-SO_3^- en H^+ na de pijl 1
- in de vergelijking van de halfreactie van het disulfide e^- na de pijl 1
- in de vergelijking van de halfreactie van het disulfide de coëfficiënten juist 1
- de vergelijking van de halfreactie van I_2 juist 1
- juist combineren van beide halfreactievergelijkingen 1

□2 Maximumscore 2

Vanwege de aanwezigheid van OH groepen kunnen moleculen $\text{HO-CH}_2\text{-CH}_2\text{-SH}$ veel beter waterstofbruggen vormen met methanolmoleculen en watermoleculen dan moleculen $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-SH}$. Moleculen $\text{HO-CH}_2\text{-CH}_2\text{-SH}$ worden dus beter meegevoerd door de mobiele fase dan moleculen $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-SH}$. Laatstgenoemde stof zal dus het langzaamst door de kolom lopen.

- moleculen $\text{HO-CH}_2\text{-CH}_2\text{-SH}$ kunnen beter waterstofbruggen vormen dan moleculen $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-SH}$ 1
- conclusie 1

□3 Maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Elke piek wijst op de aanwezigheid van een oxideerbare stof die met jood reageert. De concentratie van I_2 in de detectiecel is dus lager geworden. Omdat de stroomsterkte evenredig is met de $[\text{I}_2(\text{aq})]$ neemt de stroomsterkte af. Dus het ontstaan van de pieken moet worden toegeschreven aan de verlaging van de stroomsterkte.

- uitleg dat de $[\text{I}_2(\text{aq})]$ in de detectiecel lager is geworden 1
- conclusie 1

□4 Maximumscore 3

In 20 s legt het papier 1,0 cm af. Als gedurende die 20 s de uitslag van de pen ook 1,0 cm is, ontstaat een piekoppervlakte van 1,0 cm². Omdat bij een uitslag van 1,0 cm een stroomsterkte van $1,6 \cdot 10^{-8} \text{ C s}^{-1}$ seconde hoort, komt een piek met een oppervlakte van 1,0 cm² overeen met $20 \times 1,6 \cdot 10^{-8} \text{ C}$,

dat is $\frac{20 (\text{s cm}^{-1}) \times 1,6 \cdot 10^{-8} (\text{C s}^{-1} \text{ cm}^{-1})}{9,6 \cdot 10^4 (\text{C mol}^{-1})}$ mol elektronen per cm² of

$$\frac{20 (\text{s cm}^{-1}) \times 1,6 \cdot 10^{-8} (\text{C s}^{-1} \text{ cm}^{-1})}{9,6 \cdot 10^4 (\text{C mol}^{-1})} \cdot \frac{1}{4,9 \cdot 10^{-3} (\text{g cm}^{-2})} = 6,8 \cdot 10^{-10} \text{ mol elektronen per g papier.}$$

- berekening van het aantal C per cm² papier: $20 (\text{s cm}^{-1})$ vermenigvuldigen met $1,6 \cdot 10^{-8} (\text{C s}^{-1} \text{ cm}^{-1})$ 1
- omrekening van het aantal C per cm² papier naar het aantal mol elektronen per cm²: delen door de lading van een mol elektronen ($9,6 \cdot 10^4 \text{ C mol}^{-1}$) 1
- omrekening van het aantal mol elektronen per cm² naar het aantal mol elektronen per gram: delen door $4,9 \cdot 10^{-3} (\text{g cm}^{-2})$ 1

□5 Maximumscore 5

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{1,7 \cdot 10^{-2} \text{ (g)} \times 6,8 \cdot 10^{-10} \text{ (mol g}^{-1}\text{)} \times \frac{1}{2} \times \frac{10^2 \text{ (\%)}}{3,2 \text{ (\%)}} \times \frac{1}{3}}{2,0 \cdot 10^{-2} \text{ (mL)} \times 10^{-3} \text{ (L mL}^{-1}\text{)}} = 3,0 \cdot 10^{-6} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}.$$

- berekening van het aantal mol elektronen dat door het jood is opgenomen: $1,7 \cdot 10^{-2}$ (g) vermenigvuldigen met $6,8 \cdot 10^{-10}$ (mol g⁻¹) 1
- omrekening van het aantal mol elektronen dat door het jood is opgenomen naar het aantal mol jood dat is gedetecteerd: vermenigvuldigen met $\frac{1}{2}$ 1
- omrekening van het aantal mol jood dat is gedetecteerd naar het aantal mol jood dat heeft gereageerd: vermenigvuldigen met 10²(%) en delen door 3,2(%) 1
- omrekening van aantal mol jood dat heeft gereageerd naar het aantal mol NAC dat heeft gereageerd: vermenigvuldigen met $\frac{1}{3}$ 1
- omrekening van het aantal mol NAC dat heeft gereageerd naar de concentratie van NAC: delen door $2,0 \cdot 10^{-2}$ (mL) en door 10^{-3} (L mL⁻¹) 1

□6 Maximumscore 2

Doe (onder dezelfde omstandigheden) ook een bepaling met een bekende hoeveelheid NAC. Daaruit kun je berekenen met hoeveel NAC een g papier overeenkomt / bepaal je de verhouding tussen de hoeveelheid NAC en het aantal g papier.

- doe (onder dezelfde omstandigheden) ook een bepaling met een bekende hoeveelheid NAC 1
- daaruit bereken je met hoeveel NAC een g papier overeenkomt / bepaal je de verhouding tussen de hoeveelheid NAC en het aantal g papier 1

Opgave 3 Nierstenen

15 punten

□7 Maximumscore 4

$$\frac{[\text{HC}_2\text{O}_4^-]}{[\text{H}_2\text{C}_2\text{O}_4]} = \frac{5,9 \cdot 10^{-2}}{10^{-7,40}} = \frac{1,5 \cdot 10^6}{1,0}$$

$$\frac{[\text{C}_2\text{O}_4^{2-}]}{[\text{HC}_2\text{O}_4^-]} = \frac{6,5 \cdot 10^{-5}}{10^{-7,40}} = \frac{1,6 \cdot 10^3}{1,0}$$

Dus $[\text{C}_2\text{O}_4^{2-}] : [\text{HC}_2\text{O}_4^-] : [\text{H}_2\text{C}_2\text{O}_4] = 2,4 \cdot 10^9 : 1,5 \cdot 10^6 : 1,0$.

- berekening $[\text{H}_3\text{O}^+]$: $10^{-7,40}$ 1
- berekening $\frac{[\text{HC}_2\text{O}_4^-]}{[\text{H}_2\text{C}_2\text{O}_4]}$: K_{z1} (is gelijk aan $5,9 \cdot 10^{-2}$) delen door de berekende $[\text{H}_3\text{O}^+]$ 1
- berekening $\frac{[\text{C}_2\text{O}_4^{2-}]}{[\text{HC}_2\text{O}_4^-]}$: K_{z2} (is gelijk aan $6,5 \cdot 10^{-5}$) delen door de berekende $[\text{H}_3\text{O}^+]$ 1
- rest berekening 1

Opmerking

Wanneer na een juiste berekening de verhouding niet is genoteerd als $2,4 \cdot 10^9 : 1,5 \cdot 10^6 : 1,0$ maar bijvoorbeeld als $1,0 : 6,3 \cdot 10^{-4} : 4,2 \cdot 10^{-10}$ of als $6,5 \cdot 10^{-5} : 4,0 \cdot 10^{-8} : 2,7 \cdot 10^{-14}$, dit goed rekenen.

□8 Maximumscore 2

460 mg oxaalzuur is $\frac{460 \text{ (mg)} \times 10^{-3} \text{ (g mg}^{-1}\text{)}}{90,04 \text{ (g mol}^{-1}\text{)}}$ mol, dit levert evenveel mol oxalaat. Om alle

oxalaat neer te slaan is ook $\frac{460 \text{ (mg)} \times 10^{-3} \text{ (g mg}^{-1}\text{)}}{90,04 \text{ (g mol}^{-1}\text{)}}$ mol CaCO_3 nodig. Dat is

$$\frac{460 \text{ (mg)} \times 10^{-3} \text{ (g mg}^{-1}\text{)}}{90,04 \text{ (g mol}^{-1}\text{)}} \times 100,1 \text{ (g mol}^{-1}\text{)} = 0,511 \text{ g CaCO}_3.$$

· berekening van het aantal mol oxalaat (is gelijk aan het aantal mol oxaalzuur): 460 (mg) vermenigvuldigen met $10^{-3} \text{ (g mg}^{-1}\text{)}$ en delen door de molaire massa van oxaalzuur ($90,04 \text{ g mol}^{-1}$)

1

· berekening van het aantal g CaCO_3 : het aantal mol CaCO_3 (is gelijk aan het aantal mol oxalaat) vermenigvuldigen met de molaire massa van CaCO_3 ($100,1 \text{ g mol}^{-1}$)

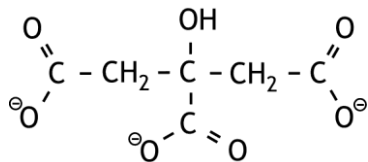
1

□9 Maximumscore 1

Calciumoxalaat slaat niet neer als $[\text{Ca}^{2+}][\text{C}_2\text{O}_4^{2-}] < K_s$.

$$\text{Dus } [\text{C}_2\text{O}_4^{2-}]_{\text{max}} = \frac{2,3 \cdot 10^{-9}}{1,20 \cdot 10^{-3}} = 1,9 \cdot 10^{-6} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}.$$

□10 Maximumscore 3

· keten met drie C atomen en een OH groep aan het tweede C atoom

1

· drie carboxylaatgroepen juist getekend

1

· ladingen op de juiste plaats

1

□11 Maximumscore 5

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- $[\text{Cit}^{3-}] + [\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-4} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{Ca}^{2+}] + [\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$,
 dus $[\text{Cit}^{3-}] = [\text{Ca}^{2+}] - 1,08 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{Ca}^{2+}] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$.

$$\frac{[\text{CaCit}^-]}{[\text{Ca}^{2+}][\text{Cit}^{3-}]} = 1,9 \cdot 10^3, \text{ dus } \frac{1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{Ca}^{2+}]}{[\text{Ca}^{2+}]([\text{Ca}^{2+}] - 1,08 \cdot 10^{-3})} = 1,9 \cdot 10^3$$

Hieruit volgt $[\text{Ca}^{2+}] = 1,1 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{C}_2\text{O}_4^{2-}]_{\text{max}} = \frac{2,3 \cdot 10^{-9}}{1,1 \cdot 10^{-3}} = 2,1 \cdot 10^{-6} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$.

- $[\text{Cit}^{3-}] + [\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-4} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{Ca}^{2+}] + [\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$,
 dus $[\text{Cit}^{3-}] = 1,20 \cdot 10^{-4} - [\text{CaCit}^-] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{Ca}^{2+}] = 1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{CaCit}^-] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$.

$$\frac{[\text{CaCit}^-]}{[\text{Ca}^{2+}][\text{Cit}^{3-}]} = 1,9 \cdot 10^3, \text{ dus } \frac{[\text{CaCit}^-]}{(1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{CaCit}^-])(1,20 \cdot 10^{-4} - [\text{CaCit}^-])} = 1,9 \cdot 10^3$$

Hieruit volgt $[\text{CaCit}^-] = 7,9 \cdot 10^{-5} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$.

Dus $[\text{Ca}^{2+}] = 1,20 \cdot 10^{-3} - 7,9 \cdot 10^{-5} = 1,12 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en

$$[\text{C}_2\text{O}_4^{2-}]_{\text{max}} = \frac{2,3 \cdot 10^{-9}}{1,12 \cdot 10^{-3}} = 2,1 \cdot 10^{-6} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$$

· $[\text{CaCit}^-] = 1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{Ca}^{2+}] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ 1

· $[\text{Cit}^{3-}] = [\text{Ca}^{2+}] - 1,08 \cdot 10^{-3} \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ 1

· juiste evenwichtsvoorwaarde voor het evenwicht $\text{Ca}^{2+} + \text{Cit}^{3-} \rightleftharpoons \text{CaCit}^-$:

$$\frac{[\text{CaCit}^-]}{[\text{Ca}^{2+}][\text{Cit}^{3-}]} = 1,9 \cdot 10^3$$
 1

· berekening van de $[\text{Ca}^{2+}]$ uit de gevonden evenwichtsvoorwaarde 1

· berekening van de maximale oxalaatconcentratie: $2,3 \cdot 10^{-9}$ delen door de berekende $[\text{Ca}^{2+}]$ 1

of

· $[\text{Ca}^{2+}] = 1,20 \cdot 10^{-3} - [\text{CaCit}^-] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ en $[\text{Cit}^{3-}] = 1,20 \cdot 10^{-4} - [\text{CaCit}^-] \text{ (mol L}^{-1}\text{)}$ 1

· juiste evenwichtsvoorwaarde voor het evenwicht $\text{Ca}^{2+} + \text{Cit}^{3-} \rightleftharpoons \text{CaCit}^-$:

$$\frac{[\text{CaCit}^-]}{[\text{Ca}^{2+}][\text{Cit}^{3-}]} = 1,9 \cdot 10^3$$
 1

· berekening van de $[\text{CaCit}^-]$ uit de gevonden evenwichtsvoorwaarde 1

· berekening van de $[\text{Ca}^{2+}]$: $1,20 \cdot 10^{-3}$ minus de gevonden $[\text{CaCit}^-]$ 1

· berekening van de maximale oxalaatconcentratie: $2,3 \cdot 10^{-9}$ delen door de berekende $[\text{Ca}^{2+}]$ 1

Indien na een overigens juiste berekening een negatieve concentratie als uitkomst is gegeven 2